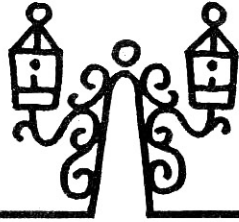

Panu Penkinpajaiset

Ne on taas penkinpajaiset, torstaina, tiemmä.

Mahtoiko tietää lähestyvän penkinpajaispäivän myös civis mallia 1909, kun kysyi minulta puhelinkeskustelumme alkajaisiksi, minkälaiset penkinpajaiset oli minun ikäluokani abiturienteilla. Minä tietysti selitin: hevosella ja reellä ajettiin ympäri kaupunkia, mutta sitten me kyllä poikesimme traditioista, sillä me emme ajaneetkaan saunaan maaseudulle, vaan kävimme Karhusaaren saunassa vihtomassa ja kai vähän laulamasakin. Illalla kokoonnuimme Kauppaklubiin yhteiseen illallispöytään Tipalan abiturojen kanssa. Ja siellä sitten tansittiin, tanssivat, jotka tanssivat.

Kauppaklubi oli muuten siihen aikaan Franzénin talon toisessa kerroksessa, mutta ei siitä kuulemma mitään vakituista penkinpajaispaikkaa tullut.

Civis mallia 1909 kysyi, arvaisinko mihin, mihin he suuntaisivat penkinpajaisretkensä. Ehdotin heti Knuutilaa ja arvasi aivan oikein. Kun sitten

rupesimme keskustelemaan niistä vuoden 1909 penkinpajaisista, selvisi yllättäen, että kertojan mielessä ei ollut muistikuvaa rekiajelusta. Onhan siitä jo aikaa... Niin sanoi toinenkin ikäystävä, abitura vuodelta 1910, jonka tavoitin Helsingistä. Muuten hänen mielestään kyllä oli selvää, että oli penkinpajaiset, mutta...

Vuoden 1909 abiturienti sensijaan muisti, että eräs veikoista, taisi olla Koura nimeltään, oli keksinyt, että koko se "Klassillisen" luokka oli ostanut Narikasta samanlaiset 25 pennin lippalakit, jotka päässä pojat sitten olivat kävelleet mielenosoituksellisesti Kirkkokadulla niin kauan kuin olivat ilenneet.

Entäpä sitten? Sitten oli kävelty Knuutilaan. Se siis olikin keväällä ennen Helsinkiin lähtöä. Knuutilassa oli tanssattu, tanssinut kuka osasi. Kertojani muisti istuneensa nurkassa ja soittaneensa henkilaitahaitarilla "Iloista leskeä" ja kunhan ei myös "Luxemburgin kreiviä". Laulajaveli Aarne Tolva-

nen, primus inter pares, oli puolestaan laulanut "Koska meillä on joulu eikä rasita koulu". No, sitähan oltiin syntymähumalassa, naurahti ikä-civis.

Eräs näistä nollayhdeksän valkolakeista oli vielä vanhoilla päivillään väittänyt, että kun asemankello Oulussa löi kolme kertaa, he lauloivat lähtiäisiksi "Marseljeesia". Taistelumieltä tarvittiin, vielä Helsingissäkin saattoi reputtaa.

Epäselväksi sensijaan jäi, joko penkinpajaismenot 1909—10 olivat sellaiset kuin sitten vähän myöhemmin esimerkiksi 1913, jolloin kokelaluokat Oulussa juhlivat vapautumistaan rekiajelulla ympäri kaupungin, aisakellot kilisten, turkit päällä. Ja Knuutilaan mentiin, näin muistivat luokkatoverit mallia 1913 yhteislyseosta, abiturus Helsingistä ja abitura Oulusta. Jälkimmäinen kertoi, että penkinpajaiset siihen aikaan olivat siinäkin erikoinen tilaisuus, että luokat olivat ensimmäisen kerran "ulkona" ilman opettajan valvontaa. Ja hyvin heillä kaikki meni, ruokapidot, ja leikkiä ja tanssia Knuutilan avarassa pirtissä. Vanha tapa jo silloin, muisteli ex-rehtori.

Oulun yhteislyseon juhlakirjasta 1902—1977 löysin sattumalta otsikon **Ylioppilaaksi 1915**. Sen alla sanotaan kohta, että virallinen koulunkäynti loppui helmikuun viimeisenä ja

"tavanomaisten penkinpajaisien jälkeen alkoi tenttikausi".

Aivan niin kuin sitten meilläkin, aikojen jälkeen. Jatkuvuudesta varmistuakseni herätin vielä unesta abituran mallia 1923 kuullakseni, että Tipalan "Jatkon" työt ajoivat sinä talvena Tuppelaan, jossa heitä kävivät tervehtimässä Lyseon abiturientit, jotka olivat kylpeneet jossain siinä lähellä. Tässä yhteydessä tuli puheeksi, että kun he sitten keväällä olivat saaneet lakkinsa ja ruusunsa, jotka silloin ensimmäisten kertaa oli jaettu "Susiteetin" eli nykyisen Kaupungintalon nyt jo poistetuilla ojanpuoleisilla portailla — edellisenä vuonna oli valkolakit vielä kukitettu Linnansaarella —, niin olivat he sitten ajelleet ympäri kaupunkia kuorma-autoilla. Myöhemmin sitä sitten kyllä ajeltiin pikkuautoilla, mutta 1923 oli vielä taksejakin vain muutamia.

Siitäkin ajelusta on sittemmin luovuttu, niin kuin paljosta muustakin.

Näistä kaikista pistokyselyistä ja "muistelenpa että" vastauksista tuli mieleeni, että eiköhän vain pitäisi koota muistiin niin penkinpajais- kuin lakkiaispäivänkin tavat Oulun kaupungissa kautta aikojen. Tapakulttuuria kaikki. Kaltiossa oli kevään korvalla 1954 vakavalkadi sen talven penkinpajaisajeluista eri puolilla

Pohjois-Suomea, mutta vain sen talven. Mitään muuta vastavanlaista ei minun silmiini ole sattunut.

Civis, jonka puhuttelusta tämä alkoi, muisti, että Oulujoen Knuutila oli ollut oululaisten huviretkien kohteena jo niin kauan, että itse Sara Wacklin jo on siitä kertonut. Aivan oikein, vanhimmassa Saran muistelmien suomennoksessa 1876 sanotaan: "Wähä ennen äsken kerrottua, toimittivat wenälaiset upseerit viimeisellä talwi-kelillä ajo-huwit Knuutilaan." "Hovi" kuului silloin olleen "katteini Myhrbergin oma". Suomen sodan toisena vuonna, siis 1809.